

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

 Афанасьєв М. В.
" №02071211 " 20__ року

ПСИХОЛОГІЯ ПЕРЕЖИВАНЬ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань **Всі**
Спеціальність **Всі**
Освітній рівень **Перший (бакалаврський)**
Освітня програма **Всі**

Вид дисципліни **вибіркова**
Мова викладання, навчання та оцінювання **українська**

Завідувач кафедри економіки
підприємства та менеджменту

д.е.н., проф. Шиян Д. В.

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри економіки підприємства та менеджменту
Протокол № 3 від 23.10.2019 р.

Розробник:

Литвиненко А. О., к.е.н., доц. кафедри економіки підприємства та менеджменту

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри - розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Трансформаційні умови функціонування психологічної поведінки людини у колективі вимагають від підприємництва підвищення їх адаптаційної спроможності, переведення менеджменту на ефективне стратегічне підґрунтя та підвищення рівня обґрунтованості програм розвитку діяльності, вагомою складовою яких є стратегія максимізації «здорового» психологічного клімату на робочому місці. У наш час необхідно розуміти як зменшити напруженість у людських відносинах у колективі, які можуть привести до загального руйнування нашого світу, якщо тільки ми не досягнемо великих успіхів в розумінні і налагодженні відносин між окремими людьми і групами. Психологія перестала бути чисто академічною дисципліною, але вона все ще у великому боргу перед практикою. Досвід психолога стає все більш звичним на сучасному підприємстві. Але потреба в психологічній допомозі існує не тільки в соціальній практиці, а й в особистому і сімейному житті, і ця потреба задовольняється недостатньо. Використовуючи ці знання у стратегічному контексті управління діяльністю, існує механізм використання моделей конфлікту та розгляд психосоматичних особистостей людини, міжособистісних конфліктів, як подолання ситуацій суперечностей, розбіжностей, зіткнень між людьми.

Дисципліна «Психологія переживань» є вибірковою дисципліною для фахівців у галузі менеджменту, оскільки охоплює основні форми організації та ефективності господарювання на рівні основної структурної ланки суспільного виробництва, дає необхідну сукупність теоретичних і практичних знань з управління ринковою економікою на сучасному етапі її розвитку в Україні.

Ключовим завданням бізнесу є досягнення та подальше забезпечення належного рівня конкурентоспроможності сучасного бізнесу у короткостроковому та довгостроковому періодах. При цьому вважається, що діяльність бізнесу має забезпечувати приріст добробуту його власників та працівників. Досягти цього неможливо без адекватного вирішення у повсякденній роботі сукупності питань, які пов'язані з персоналом організацій; з людиною, яка опинилась в екстремальних та кризових ситуаціях. Психологія переживань як наука досліджує закономірності та правила використання певних ресурсів для подолання людиною критичних життєвих ситуацій і тим самим розширити межі загально психологічної теорії діяльності, виділивши в ній психологію переживання як особливий предмет теоретичних досліджень і методичних розробок.

Метою освоєння дисципліни є оволодіння студентами методичних підходів і методів до вивчення проблем переживання в контексті психологічної теорії діяльності у підприємницькій діяльності та, взявши вихідні абстракції психологічної теорії діяльності й керуючись, з одного боку, загальною ідеєю переживання, а з іншого, даними аналітичного огляду, розгорнути ці абстракції в напрямку, що фіксує закономірності процесів, а не їх загальні ознаки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес вивчення гіпотези про переживання певними структурами суспільної свідомості, а також детальний аналіз конкретного випадку переживання, виконаний на матеріалі художньої літератури. Цей аналіз покликаний не стільки довести гіпотезу, скільки проілюструвати її, а заодно і цілий ряд положень попередніх частин роботи.

Дисципліна тісно пов'язана з такими фундаментальними дисциплінами, як менеджмент, філософія, психологія, з професійно-орієнтованими дисциплінами: підприємництво та іншими. Знання з цих дисциплін допоможуть студентам зрозуміти проблеми теорії та вміти на практиці самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження з елементами наукової новизни та / або практичної значущості

Мета навчальної дисципліни «Психологія переживань» є формування системи професійних компетентностей щодо визначення пріоритетних напрямків та опанування студентами методичних підходів і прийомів психологічної діяльності, формування принципів психології та використання їх у професійній діяльності в умовах сучасного ринку.

Основними **завданнями** вивчення даної дисципліни є засвоєння основних причин стресу, адаптування себе та членів команди до стресової ситуації, знаходження засобів до її нейтралізації в сучасних умовах; розвиток навичок самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним;

організація діяти соціально відповідально та громадськосвідомо на основі етичних міркувань (мотивів), повагу до різноманітності та міжкультурності.

Об'єктом навчальної дисципліни виступають процеси психічного відображення та реальності, специфіка яких визначається особливостями життєвих ситуацій, що ставлять суб'єкта перед необхідністю переживання.

Предметом навчальної дисципліни є психологічні переживання.

Курс	3-4	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	26
	семінарські, практичні	34
Самостійна робота		60
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Філософія	Поведінкова економіка
Менеджмент	Управління ефективністю розвитку підприємництва
Основи підприємництва	Менеджмент взаємодії
Організація виробництва	Операційний менеджмент
Психологія	Соціальне підприємництво

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз знань функціонування потребнісно-мотиваційної, операціональної, інформаційної та регуляторної підсистем особистості.	Визначати, аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
	Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
	Ілюструвати прикладами закономірності та особливості функціонування та розвитку психічних явищ.
Вміти систематизувати критерії психодіагностичних обстежень, спрямованих на якість відбору й атестації	Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно

персоналу на підприємстві, організації.	до культурних особливостей співрозмовника.
Здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік. Приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.	Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування, тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.
	Емпатійно взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові особливості.
	Вирішувати складні фахові завдання (практичні та дослідницькі) з опорою на доступні ресурси.
	Вирішувати етичні дилеми переживання з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.
Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.	Демонструвати відповідальне ставлення до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
Вміти адаптуватися до нових ситуації та здатність до професійної мобільності.	Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Сучасні уявлення про психологічне переживання

Тема 1. Проблема критичної ситуації

1.1. *Поняття стресу.*

Поняття стресу в сучасних психологічних роботах. Заперечення неспецифічних ситуацій. Відмінність критичних та екстремальних ситуацій в діяльності.

1.2. *Фрустрація.*

Ознаки фрустрації. Бар'єри, що не дають приймати рішення та рухатись далі. Види фрустраційної поведінки. Умови дослідження фрустраційної поведінки.

1.3. *Конфлікт.*

Поняття конфлікту. Характер відношень конфліктуючих сторін. Види конфлікту. Відмінність між ситуаціями фрустрації та конфлікту.

1.4. *Криза.*

Проблематика кризи. Теорії інтелектуальних рухів, теорії кризи. Стадії кризи. Типологія критичних ситуацій.

Тема 2. Процес переживання

2.1. *Цільова детермінація переживання.*

Цільові детермінанти життєдіяльності. Вивчення праць З. Фрейда та А. Фрейд, які пов'язані з психологічним захистом. Типи внутрішніх механізмів.

2.2. *Техніка переживання.*

Захисні процеси людини. Характеристики «вдалих» та «невдалих» процесів у переживанні. Структура переживання. Енергетична парадигма. Просторова парадигма. Часова парадигма. Генетична парадигма. Когнітивна парадигма. Оцінка та інтерпретація переживання.

2.3. Проблема класифікації процесів переживання.

Класифікація механізмів, що сприяють появі розчарування. Методи пізнавальної систематизації.

Змістовий модуль 2

Типологічний аналіз закономірностей психологічного переживання

Тема 3. Типологія «життєвих всесвітів»

3.1. *Поняття життя та діяльності концепції А. Н. Леонт'єва.*

Поняття діяльності у біологічному значенні. Мотив, мотивація. Когнітивність. Рефлексологія та біхевіоризм.

3.2. *Побудова типології «життєвих всесвітів».*

Структура «життєвих всесвітів». Принципи мислення. Відкритий та замкнений «життєвих всесвіт». «Пограничний» аспект «життєвих всесвітів».

Тема 4. Тип 1: зовнішньо легкий та внутрішньо простий життєвий мир

4.1. *Опис миру.*

Структура даного миру. Реалізація діяльності за умовами даного миру. Експериментальні дослідження. Ознаки та характеристика.

4.2. *Прототип.*

Психологічний прояв та типічні властивості даного типу.

4.3. *Гедоністичне психологічне переживання.*

Сутність та характеристика даного переживання в діяльності. Досвід подолання та процес осмислення даного переживання.

Тема 5. Тип 2: зовнішньо складний та внутрішньо простий життєвий мир

5.1. *Опис миру.*

Структура даного миру. Реалізація діяльності за умовами даного миру. Експериментальні дослідження. Ознаки та характеристика.

5.2. *Прототип.*

Психологічний прояв та типічні властивості даного типу.

5.3. *Реалістичне переживання.*

Сутність та характеристика даного переживання в діяльності. Досвід подолання та процес осмислення даного переживання.

Тема 6. Тип 3: внутрішньо складний та зовнішньо легкий життєвий мир

6.1. *Опис миру.*

Структура даного миру. Реалізація діяльності за умовами даного миру. Експериментальні дослідження. Ознаки та характеристика.

6.2. *Ціннісне переживання.*

Сутність та характеристика даного переживання в діяльності. Досвід подолання та процес осмислення даного переживання.

6.3. *Прототип.*

Психологічний прояв та типічні властивості даного типу.

Тема 7. Тип 4: внутрішньо складний та зовнішньо складний життєвий мир

7.1. *Опис миру.*

Структура даного миру. Реалізація діяльності за умовами даного миру. Експериментальні дослідження. Ознаки та характеристика.

7.2. *Творче психологічне переживання.*

Сутність та характеристика даного переживання в діяльності. Досвід подолання та процес осмислення даного переживання.

Тема 8. Ідеальні типи та емпіричний процес переживання

8.1. *Аналіз психологічних переживань перших трьох типів.*

Процеси переживання та синтез різних типів психологічних переживань у діяльності.

8.2. *Культурно-історична детермінація переживання.*

Культурно-історична послідовність. Свідомість та самосвідомість людини новоевропейської культури. Психологічна поведінка сучасної культури.

3. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських, лабораторних занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту складати залік – 60 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських, практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння знань функціонування потребнісно-мотиваційної, операціональної, інформаційної та регуляторної підсистем особистості; систематизувати критерії психодіагностичних обстежень; аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання; вирішувати етичні дилеми переживання з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення із сучасною літературою з питань, що розглядаються; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання; застосування аналітичних підходів; якість і чіткість викладення міркувань; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ; оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку,

самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет до складання заліку охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат заліку оцінюється в балах (максимальна кількість – 100 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час заліку, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля		Лекційні заняття	Практичні заняття	Перевірка есе	Презентація	Тестування	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	2	2					
	Тема 2	2 тиждень	2		2				
	Тема 2	3 тиждень	2	2					
	Тема 3	4 тиждень	2	2					
	Тема 3	5 тиждень						6	
	Тема 4	6 тиждень	2						
	Тема 4	7 тиждень	2						

Змістовий модуль 2.	Тема 5	8 тиждень	2	2						
	Тема 5	9 тиждень	2	2						
	Тема 6	10 тиждень	2				2			
	Тема 6	11 тиждень	2	2						
	Тема 7	12 тиждень	2					6		
	Тема 7	13 тиждень	2							
	Тема 8	14 тиждень	2							
	Тема 8	15 тиждень				6				
	Залік									40
Усього			26	12	6	2	2	6	6	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	не зараховано
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

4. Рекомендована література

Основна

1. Василюк Ф. Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций). / Ф. Е. Василюк // — М.: Изд-во Моск. ун-та, 1984. — 200 с.
2. Гуменюк Л. Й. Соціальна конфліктологія: підручник / Л. Й. Гуменюк // Львів. держ. ун-т внутр. справ. – Львів, 2015. – 563 с.
3. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Политиздат, 1975. – 304 с.
4. Лоуэн А. Психология тела: биоэнергетический анализ тела: Пер. с англ.7 – М.: Прогресс, 2012 – 256 с.
5. Пезешкиан Н. П. Психосоматика и позитивная психотерапия: Пер. с нем. – М.: Медицина, 1996. – 464 с.
6. Рок Дэвид Мозг. Как использовать свои возможности по максимуму и без перегрузок / Д. Рок; Пер. с англ. – М. : Альпина Паблишер, 2017. – 374 с.
7. Фромм Э. Авторитарная личность [Текст] / Э. Фромм // Психология личности: Хрестоматия: в 2-х тт. Т. 1. / Под ред. Д. Я. Райгородского. – изд. 3-е, доп. – Самара: Издат. Дом «БАХРАХ-М», 2002. – 512 с. – С. 247-276.

Додаткова

8. Жаворонкова Г. В. Управління конфліктами [Текст] : текст лекцій: навч. посібник / Г. В. Жаворонкова [та ін.] // – К. : Кондор, 2010. – 172 с.
9. Котигоренко В. Конфліктологія / В. Котигоренко // Політична енциклопедія. К.: Парламентське видавництво, 2011. – 362 с.
10. Луцишин Г. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. [для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України] / Г. І. Луцишин // Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. – 200 с.
11. Jonathan H. Turner and Jan E. Stets The Sociology of Emotions, Cambridge Univesity Press, 2005. – 351 p.
12. Сазерленд Д. Scrum: Революционный метод управления проектами / Д. Сазерленд; Пер. с англ. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2017. – 272 с.
13. Yalom I. Becoming Myself, Publisher: Basic books, 2017. – 352 p.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

14. Лабораторія психодіагностики / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psydilab.univer.kharkov.ua/index.php/ru/literatura-po-tematike-laboratorii/15-etichnij-kodeks-psikhologa>
15. Етичний кодекс психолога / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psychologiya.com.ua/kodeks-psixologa.html>
16. Український психоаналітичний союз / [Електронний ресурс] . – Режим доступу : <https://upu.com.ua/ru/>